

A Szent József Otthon, Ház, Templomigazgatóság története (Kórház utca 37.)

Az otthon és a templom a szaléziak otthonához hasonlóan eredetileg fiatal diákok elkallódását hivatott megakadályozni: 1921-ben alapította Kerékgyártó Tibor polgári iskolai hittanár. A Budapesten, 1888-ban született Kerékgyártó Tibort 1911-ben szentelték pappá, de már 1910-től tanított a fővárosban hittant.¹ A Szent József Otthon eredeti helye a Kiskorona utca 45. szám alatt volt, és 1935 szeptemberében költözött jelenlegi helyére, a Kórház utca és a Szél utca sarkára, a korábbi római katolikus temető melletti, fővárostól kapott telekre.² Az otthon létrehozásában segített dr. Hüttl Károly, az V. kerületi törvényhatósági bizottság rendes tagja, de számtalan vállalat, közintézmény és magánszemély (nem csak óbudai) támogatta kisebb-nagyobb összeggel az intézmény létrejöttét:

Adományozott összeg	Adományozó³
11 200 pengő	Kerékgyártó Tibor (az otthon alapítója)
10 000 pengő	Wühl Géza (az otthon építőmestere)
2000 pengő	M. Kir. Belügyminisztérium
1000 pengő	Lopos Gyula tornaszer-, iskolapad- és bútorgyáros
550 pengő	Leiner Mihály plébános
500-500 pengő	Held János könyvnyomdász, dr. Pokorny Emánuel prelátus
450 pengő	Rechenstein Ferenc gépgyári tisztviselő és neje szül. Flessner Lenke (Boldog Özséb üvegablakának adományozói)
200-200 pengő	Filtex Rt., Goldberger S. F. Fia Rt., Král Gyula kőfaragó, M. Pamutipar Rt.
160 pengő	Borbély Teréz
150-150 pengő	Behringer János vendéglős, Felleg (Fromme) Mária
120 pengő	Weber József és neje Flessner Anna
100-100 pengő	Fellner Pál, Flessner József kocsmáros és családja, Fojtik József, dr. Huszár József, Lehmann József pék (nejével a Szent Imre-ablakra is adott pénzt), özv. Meiszner Józsefné (a temetőkápolnának is adományozott), „N.N.”, Sagmüller József prelátus, Sängner Margit, Szent József Egyházközség
Összesen:	38580 pengő

¹ Egész pontosan 1888. október 13-án született, és 1911. március 11-én szentelték fel. 1941-től érseki tanácsos volt. 1945-ig folytathatott az otthonban hitoktatói tevékenységet. *Schematismus venerabilis cleri archidioecesis Strigoniensis...* Strigonii 1930. 152., 1943. 299., 1970. 132.

² Az 1934. évi helyszínrajz szerint a temető ugyanezen a helyrajzi számon, de az otthontól északabbra fekvő területen feküdt. A Bp. Szföv. III. ker. előjárója 20799/1935 sz. határozata szerint 1935. szeptember 1-étől vehették használatba az elkészült épületet. Budapest Főváros Levéltára. Budapest (székes)főváros tervei. Építési ügyosztályok tervtára (a továbbiakban BFL XV.17.d. 329) 18135/2

³ A templomigazgatóságon lévő emléktábla alapján.

A marosvásárhelyi származású Rác Ferenc földszintes, részben alapincézett otthont tervezett a fiatal ipari tanulóknak.⁴ A földszinten szobákat alakítottak ki a gyerekeknek és egy külön helységet a cselédeknek, de itt volt a zuhanyzó, konyha, kézi raktár is. A „gyermek foglalkoztató”-nak nevezett tágas terem egyúttal kápolnaként is funkcionált, melynek utcai homlokzatán a fal nagy részét kitöltő kereszt, valamint a fölötté magasodó felirat jelezte az épület rendeltetését.⁵

Az épület csakhamar szűkösnek bizonyult az itt lakók számára, ezért engedélyt kértek annak bővítésére. A főváros 1938. április 4-én engedélyezte két emelet ráépítését Mayer Ferenc budapesti tervező vezetésével.⁶ Az épület ekkor kapta mai arculatát. Az otthonhoz a korábbi tervek módosítása után tornyot is építettek, amelynek lépcsőterében egy, hosszúkás ablak, tetején pedig egymás mellett három félköríves nyílás van, rajta alacsony sátozottó.⁷ (A sárospataki mérnök, Genszky Gábor tervén a tornyon még nem egy hosszú, hanem egymás alatt három igen kicsi rés volt, a torony felső szintjének elválasztása se lett volna hangsúlyos, a torony ellenben a tetejéig kvádereztek volna a sarkain.) A torony fala vakolt, sarkain kváder-borítású, csakúgy, mint a kápolna utcai homlokzata, amelyet két-két ablaknyílás tagol két részre,⁸ tetején kereszt magasodik. A tornyot a megvalósultnál nagyobb kiugrásúra tervezték, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa azonban ehhez – tekintettel a szomszédos telek közelségére – nem járult hozzá.⁹

Az utcai homlokzaton látható még a kápolnát és az otthont összekötő épületrész, földszintjén bejárattal, emeletén üvegezett nyílással, valamint a kétemeletes otthon ablakai.¹⁰ A kápolna oldalhomlokzatát a torony mellett a földszinten hét hármassosztású-, fölötté pedig hét hosszúkás, félköríves lezárású ablak tagolja.¹¹ Az egész épület megjelenése puritán.

Az újjáalakított, 200 férőhelyes gyermek- és tanoncotthont¹² és kápolnát 1941. június 8-án avatta fel Serédi Jusztinián esztergomi érsek,¹³ az épülettel azonban akadtak még gondok, az engedély nélkül kialakított központi fűtés kéményére például külön engedélyt

⁴ *Budapest templomai, III. kerület.* Budapesti Városvédő Egyesület Templomtörténeti sorozat 1. Budapest III. kerület Óbuda-Békásmegyér Helytörténeti füzetek. Szerzők: FABÓ BEÁTA, KOVÁCS MÁRIA, MAYER LÁSZLÓ, MAYERNÉ LENDVÁRY MÁRIA, MILLISITS MÁTÉ, SZÉKELY IMRE. 2002. (VI. évf.) I. szám. (a továbbiakban *Budapest templomai, III. kerület.*) 20.-ban Rác Ferenc szerepel az épület 1941-es munkálatainál. Rác 1926-ban szerzett Budapesten építómesteri oklevelet (32/1926).

⁵ BFL XV.17.d. 329. 18135/2. 305453/1935. sz. színezett tervek (tervező: Rác Ferenc, kivitelező: Wühl Géza). Az utcai homlokzaton a kereszt fölött állt az otthon neve („Szent József Otthon”). A tervek szerint ezt félkörívesen vagy egyenesen próbálták elhelyezni (a használatba vételi engedély szerint az utóbbi megoldást kellett választani). Az oldalhomlokzaton a későbbi kápolna vonalában hármassosztású ablakok álltak 3+3+2 csoportosításban, végül egy fele olyan széles egyszerűbb ablak.

⁶ BFL XV.17.d. 329. 18135/2

⁷ Az első (színezett, Mayer és Wühl által szignált) homlokzatterven még nem szerepel a torony. A kápolnát annak utcai homlokzatán lévő nagyobb méretű kereszt jelezte. BFL XV.17.d. 329. 18135/2 (1938)

⁸ A földszint feletti ablakok hosszúkásak, félköríves lezárással.

⁹ A torony ügyét 1940. január 29. - július 10. között tárgyalták a Fővárosi Közmunkák Tanácsán, az engedély megadásának feltétele az otthonnak átengedett telek használatát módosító szerződés volt. Érdekességképpen jegyeznék meg, hogy Kerékgyártó Tibor kérvényein ekkor még a Kiskorona utca 45-öt adták meg a Szent József Otthon címéül. A Frank és Goszleth tervező iroda (Budapest, IV. Irányi utca) tervein a torony pincerésze kriptaként szerepel. Budapest Főváros Levéltára. Budapest Székesfőváros Polgármesterének iratai. Polgármesteri Ügyosztályok Központi Irattára (BFL IV.1409.c) III. 2663/1940

¹⁰ A földszinten oldalt két-két kétszárnyú-, középen két kicsi négyzetes ablakkal, az emeleten pedig aszimmetrikusan az alábbi sorrendben: egy kétszárnyú ablak – két téglány alakú, egyszerű ablak – két kétszárnyú ablak.

¹¹ BFL XV.17.d. 329. 18135/2. Az 1941. szeptember 21-én láttamozott homlokzatterveket Kerékgyártó Tibor (mint igazgató) és Wühl Géza építómester írta alá.

¹² UMBRAI LAURA: *A kommunális kislakás-építés Budapesten 1937-1948.* In: Urbs. Magyar várostörténeti évkönyv II. Budapest 2007. 288-289.

¹³ *Budapest templomai, III. kerület.* 2002. 20.

kellett kérni.¹⁴ 1942-ben az otthon mellett a fővárostól kapott telken játszóteret építettek.¹⁵ A ház köré 1943-ban épült a régi anyagának felhasználásával új kerítés.¹⁶ Mind ez, mind az épület-átalakítás kivitelezője Wühl Géza építőmester volt.¹⁷

Nem csak a kápolna külseje puritán. A kápolna mennyezete gerendázott. A főoltáron Szent József képe látható, melyet kétoldalt egy-egy angyal domborműve fog közre. A hajó középső részén kialakítottak egy Szűz Mária-oltárt is. A hajó szentéllyel ellentétes oldalán található a kórus. A szentélyhez L-alakban egyszintes magasságú oldalhajó csatlakozik.¹⁸ Ennek falában a fiatal fiúk számára példaképül szolgáló, életükben nekik jó utat mutató szentek domborművei vannak: Don Bosco Szent János, amint vállán fogja a mellette álló fiatal fiút és másik kezével az oltárra mutat. Kalazanci Szent József két mezítlás munkásfiúnak hirdeti az Igét, De la Salle Szent János két fiatal, imádkozó gyermek társaságában látható. Az otthon egykori tanulói könnyen azonosulhattak a domborműveken lévő fiatalokkal, akiknek az öltözete – az utolsó kivételével – korabelinek számított. Ugyanitt fa alapon feszületet helyeztek el, oldalán két-két gyertyatartóval.

A kápolnát díszítő ólomüveg ablakokat Szilárd (Szautner) Lajos tervezte és Zsellér Imre készítette, az alkotásokon lévő évszám szerint 1939-ben. A karzattól az oltár felé haladva az alábbi egészalakos portrékat láthatjuk (zárójelben az adományozó neve): Szent István (Frisz István és családja), Szent Imre (Lehmann József pék és neje, a temetőkápolnára is adakoztak), Szent László (Budapest Székesfőváros), Szent Erzsébet (Lindmayer Lipót háztulajdonos), Szent Margit (Trautmann Ferenc irodavezető és neje), Boldog Özséb (Rechenstein Ferenc gépgyári tisztviselő és neje, a temetőkápolnára is adakoztak) és Pongrácz Szent István kassai vértanú (Thaller István és gyermekei).¹⁹

Az üvegablakok közé az ifjúság számára példaértékű életet élt szentek szobrai kerültek: Tarczicius (Szent István és Szent Imre között), Gonzaga Alajos (Szent Imre és Szent László között) – középen Jézus Szíve-szobor – Szent Szaniszló (Szent Erzsébet és Szent Margit között), végül Savio Domonkos (Szent Margit és Boldog Özséb között).

A karzat alatt két üvegablak magyar vonatkozású püspök, női- és szerzetesrendi szenteket ábrázol párosával. Baloldalt egymás alatt Szent Wolfgang és Adalbert, Boldog Gizella és Szent Kinga, Magyarországi Pál vértanú és Kapisztrán Szent János, a jobboldalin Szent Gellért és Szent Mór, Árpád-házi Jolán és Magyarországi Erzsébet, alul pedig Pongrácz István vértanú-társai: Kőrösy Márk és Grodecz Menyhért. Az ablakok között Paduai Szent Antal és Lisieux-i Szent Teréz szobrát állították fel. Az üvegablakokon és szobrokon szereplő

¹⁴ BFL XV.17.d. 329. 18135/2. Budapest Székesfőváros III. ker. elöljárója 30877/1941. sz. véghatározata (1941. november 15.)

¹⁵ Budapest Főváros Levéltára. Budapest Székesfőváros közgyűlési jegyzőkönyvei (a továbbiakban BFL IV.1403.a) 290/1942. Előző évben Kerékgyártó Tibor panaszkodott a fővárosnál a kápolna melletti területen folyó bérlakások építésére, mivel az egyrészt hátrányosan érinti a templom összképét, másrészt viszont abból a területtől, kertből venne el, ahol eddig is szűkösen férnek el az otthonban lakó gyermekek. UMBRAI, 2007. 289.

¹⁶ BFL XV.17.d. 329. 18135/2. Az építést Budapest székesfőváros polgármestere 325835/1943-III. sz. határozatával (1943. október 21.) hagyták jóvá. Eszerint „...A kerítés lábuzatának külső síkjával a kitűzendő utcai szabályozási határvonalra, a végleges járdaszinttől a rács felső éléig a lépcsőzetek zugában a legalacsonyabb helyeken mérve 1.90 m magassággal kell megépíteni. Minthogy a rács a telek régi kerítéséből készül, a vasanyag felhasználása ellen nem merül fel kifogás...” A kivitelezéssel Wühl Géza építőmestert bízták meg. Az otthon megnevezése ekkor: Érseki Szent József Otthon.

¹⁷ A pilisborosjenői – ekkor már Budapesten (II. Lotz Károly utca 3.) élő – Wühl Géza 1927-ben lett végzett építőmester. A főváros számára dolgozott, ő tervezte a Móricz Zsigmond körtér 7. sz. alatti házat (1935), illetve a VII. Barát utca 6. sz. alatti lakóházat.

¹⁸ Budapesti templomai, III. kerület. 2002. 20.

¹⁹ A szentek neve glóriájukba van írva, az üveg alján pedig az adományozó neve, de emellett is jellegzetesen vannak ábrázolva, Szent László például országmával és csatabárdal, Erzsébet rózsákkal, Imre és Margit liliummal, az Árpád-házi szentek lábánál pedig Árpád-sávcs címert, a vértanúk kezében palmaág. Az alkotók neve szerepel Boldog Özséb képén.

szentek nem csak a keresztényi életre intették a fiatalságot, de a hazaszeretetből is példát mutattak nekik.

A kollégiumot 1950-ben megszüntették, de az épület továbbra is az egyházé maradt. A főváros 1948-ban engedélyezte, hogy a házban lakásokat alakítsanak ki, emellett varroda is működött az Ecclesia Szövetkezet keretei között.²⁰ A ház 1989-2004 között az Országos Lelkipásztori Intézet székhelye volt, melynek kiadóvállalata, a Márton Áron Kiadó (1990-2005 között), és ifjúsági sajtóintézete, a Zászlónk Stúdió is itt működött. 1994-ben Brückner Ágoston és Blanckenstein Miklós kezdeményezésére a Kirche In Not, Stichting Katholieke Noden, Friedrich Kronenberg és a RENOVABIS segélyszervezet támogatásával felújították az épületet és beépítették a tetőteret, utóbbiban kialakítva az Apor Vilmos vendégházat. 2005-ben az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye visszavette a házat, amelyben a Főegyházmegye különféle intézményei kaptak helyet: az Óbudai Szent József Templomigazgatóság, amely a kápolna hitéletét biztosítja, a Szent Erzsébet Karitás keretében működő Katolikus Szenvedélybeteg-segítő Lelki Központ (KASZ) alkoholisták és drogosok mentésére, a Pásztorális Iroda, és az Egyházmegyei Katolikus Iskolai Főhatóság (EKFI). 2015-től itt működik és a házat üzemelteti a Kanter Károly Felnőttképzési Intézet.

A templom búcsúja május 1-én, szentségimádás február 11-én van.

Az Óbudai Szent József templomigazgatóságának vezetői

1. *Kerékgyártó Tibor (1935–1971†)* szül.: Budapest, 1888. október 13., pappá szentelték: Esztergom, 1911. március 11. 1910-től hitoktató Budapesten. 1935-től igazgatója a Szent József Otthonnak. 1941-től érseki tanácsos. 1945-ben nyugállományba vonult. Elhunyt: Budapest, 1971. szeptember 5. Az Óbudai Temetőben temette el Szabó Imre püspök, esztergomi apostoli kormányzó.

2. *Bárdos Ferenc (1971–1974)* szül.: Pozsony, 1927. november 12., pappá szentelték: 1953. június 14. Káplán az óbudai Segítő Szűz Mária kápolnaigazgatóságon, majd 1955-től Nógrádmegyeren, 1956-tól Érsekvadkerten, 1958-tól Tokodon. 1960-tól csitári plébános. 1970-ben káplán Budapest–Óbuda-Hegyvidéken, és kisegítő a Szent József templomigazgatóságon, amelynek vezetését Kerékgyártó Tibor halála után vette át. 1974-től Budapest–Kőbánya Szent László plébánia plébánosa. 1977-ben az esztergomi érseki székház, a szeminárium és a Simor Papi Otthon gondnoka, ugyanekkor az esztergomi főszékesegyházi káptalan protonotárius kanonoki címét is megkapta. 1979-ben a Vitéz János érsekről nevezett stallum mesterkanonokja. 1981-ben az óbudai Jó Pásztor kápolna igazgatója, ugyanekkor budapesti provikáriusnak is kinevezték. 1984-ben szentistvánvári préposti címet kapott. 1984-től haláláig Budapest–Belváros főplébánia plébánosa. 1985-től 1995-ös lemondásáig a Pesti-Belső Espereskerület főesperese is. Részt vett az Országos Béketanács Katolikus Bizottságának munkájában. Elhunyt: 2000. július 11., az esztergomi Bazilika kriptájában temették el.

3. *Raáb Alajos Tivadar (1974–1992)* szül.: Budapest, 1909. március 5., pappá szentelték: 1932. augusztus 28. 1932–1933 között az Esztergomi Érseki Tanítóképző kántora és prefektusa. 1933–1935 között hitoktató és kisegítő lelkész Csillaghegyen, 1935-ben Esztergomban hittanár és prefektus az Érseki Tanítóképzőben. 1941-ben Balassagyarmaton hitoktató, gyorsírástanár és ügyvezető igazgató. 1946–1954 között plébánoshelyettes, majd plébános Etesen. 1954–1961 között Leányváron, 1961–1971 között Esztergom Belvárosban szolgált. 1956-ban főegyházmegyei tanácsosi címet kapott. 1971–1974 között a Béke Királynéja lelkészség (Budapest VIII. ker.) lelkésze. 1974-től templomigazgató az óbudai

²⁰ Bp. Szföv. III. ker. előjárója 18739/1948 sz. határozat. A lakóházzá alakításnak az alábbi feltételei voltak: 1. a lépcsőház bejáratához vízzáró burkolattal ellátott gyalogjáró kellett, 2. a pincehelységek hiányzó villanyégőit pótolják, 3. a pincék faaprításhoz szükséges tökével való ellátása. BFL XV.17.d. 329. 18135/2.

Szent József templomban. 1984-ben tb. kanonok lett. 1992-ben vonult nyugállományba. Elhunyt: 2002. augusztus 17.

4. *Blanckenstein Miklós (1995–2004)* szül.: Szigetvár, 1947. június 17., felszentelve: Esztergom, 1972. június 21. 1973–1975 között Dorogon, 1975–1977 között a budapesti Magyarok Nagyasszonya (VII. ker.) kápolnában, 1977–1983 között a Krisztinavárosban káplán. 1983–1995 között az Örökimádás templomigazgatóságon dolgozik, 1986–1989 között kápolnaigazgató a Csodálatos Anya (Budapest, IX. kerület) kápolnában. 1989–1993 között az Országos Lelkipásztori Intézet főtitkára, 1993–2003 között igazgatója. Templomigazgató Bp., Óbuda Szent József templomigazgatóságon 1995–2004. 2000-ben plébániai kormányzó Budapest–Vár főplébánián, majd 2000–2003 között plébános. 2003-tól az esztergomi szeminárium rektora és az Esztergomi Hittudományi főiskola tanára. 1994-től pápai prelátnak, 1995-től püspöki helynök. 2007-től protonotárius, kanonok. Művei: *A kisközösség, mint evangelizációs egység* (Bp., 1973), *Új vallásosság – elkápráztat és megzavar. Neue Religiosität – fasziniert und verwirrt.* (Helmut Renöckl társzerzővel szerk., Bp. – Würzburg, 2000)

5. *Jakus Ottó Róbert (2005-2014)* szül.: Balassagyarmat, 1966. február 3., felszentelve: Esztergom, 1995. június 17. 1995–1998 között káplán a Budapest–Külső Váci úti plébánián, 1998–2001 között Nyergesújfalun. 2001–2005 között kiegészítő Budapest–Pestszentlőrinc főplébánián. 2005-től templomigazgató a Szent József templomigazgatóságon, valamint vezető lelkésze az ugyanitt található Szent Erzsébet Karitászközpont Katolikus Alkoholistamentő Szolgálatnak.

6. *Dr. Füzes Ádám (2014. augusztus 1-től)* szül.: Budapest, 1973. december 23., pappá szentelték: Esztergom, 1998. június 20. 1998-2001 között ösztöndíjas a Pápai Magyar Intézetben. 2001-2003 között Budapest-Albertfalván káplán, 2003-2008 között a Budapest-Belvárosi Szent Mihály templom templomigazgatója, mellette 2004-2006 között a belvárosi Szent Anna templom templomigazgatója is. 2008-2014 között a budapesti Szent Család-plébánia plébánosa (VI. ker.). 2011-2014 között Pest-Északi Espereskerület esperese. 2014. augusztus 1-től a Szent József templom és Szent József Ház igazgatója. 2002-2004 között MALEZI liturgikus főreferense, 2003-2009 között a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen a liturgia megbízott előadója. 2008-tól állandó diakónusok referense. 2011. augusztus 1-től az Egyházművészeti Bizottság elnöke. 2015. január 1-től az újonnan alakult Kanter Károly Felnevelési Intézet igazgatója.